

NP-redovisning för Svensk Biavel och 2013 års verksamhet

Styrelse

Under verksamhetsåret har Torbjörn Jacobson varit ordförande och Sture Käll vice ordförande. Bert Thrybom och Lars Naimell har också ingått i styrelsen. Ekonomihanteringen har köpts av Redovisarna i Katrineholm och bolaget har haft en auktoriserad revisor i Jan Andersson, Linköping.

NP bidrag

Svensk Biavel AB erhöll i EU-bidrag för 2013 från Nationella Programmet (s.k. NP pengar) på 348500 kr fördelat på 7 olika projekt. Initialt ansökte vi för fler projekt, men efter uppmaning från Jordbruksverket att minska på totalsumman för NP-pengarna så ströks ett antal projekt. Ekonomiredovisningen finns i separat bilaga.

Projekt

Svensk Biavels initiativ att få fram metodutveckling för varroatolerans har fortsatt. Detta utefter olika projekt.

Carnicagruppen har redovisat ett 30-tal drottningar i den **Tyska bidatabasen BeeBreed** och fått positiva erfarenheter att arbeta med denna databas. Man har tillgång till ett stort antal lämpliga avelsdrottningar i systemet. I fortsättningen kommer Carnicagruppen själva att söka NP-bidrag för denna verksamhet och Svensk Biavels stöd avvecklas till kommande år.

Fältstudie av varroakvalsterrillväxt ("Lunda-projektet")

Här är första årets redovisning av "Lunda-projektet", dvs. Svensk Biavels fältstudie tillsammans med Lunds Biavelsklubb (tidigare Lunds DK) som fått NP stöd genom Jordbruksverket med Dnr: 36-5846/12 och formellt benämnt; *Fältstudie av varroatillväxt*. Jordbruksverket medgav 60 000 kr i anslag för projektet under första året.

Bakgrund

Svensk Biavel initierade en litteraturgenomgång om vad som är känt om varroatolerans och varroaresistens tillsammans med SLU i Uppsala 2011. Prof. Ingemar Fries genomförde litteraturgenomgången och har lämnat en skriftlig rapport. Denna rapport finns redovisad bl.a. på hemsidan (www.svenskbiavel.se). Centralt i kunskapsinhämtandet om varroakvalstrets funktion inne i bisamhället är kunskap om dess tillväxt. Prof. Fries redovisade flera sätt att mäta denna kvalster-tillväxt och förordade en praktisk modell. Denna modell ansåg Svensk Biavels styrelse viktig att pröva under fältmässiga förhållanden och Lunds Biavelsklubb var intresserad att genomföra de praktiska fältförsöken. En provningsplan utarbetades med samtliga intressenter och bildade underlag för den nu aktuella NP-ansökan.

Kortfattat så är målet att hitta praktiska och fältmässiga mätmetoder för tillväxten av varroakvalster i bisamhällena, utan att göra alltför stort avkall på mätnoggrannheten. Denna kunskap skall sedan i nästa steg användas för att hitta plusvarianter av bisamhällena som kan leva ihop med varroakvalster med inga eller mycket begränsade stödinsatser från biodlaren. Dessa plusvarianter skall användas i framtida avel, så att egenskaperna sprids bland Svenska biodlare.

Ett antal biodlare har utbildats i testbiodling. Här är det viktigt att påpeka att den utbildning av testbiodlare som Svensk Biavel har initierat och genomfört bland avelsgrupperna och där det finns ett färdigt testprotokoll inte är detsamma som för det nu aktuella fältförsöket. Utbildning har skett med nyckelpersoner i dels Lunds Biavelsklubb dels i Buckfastgruppen. Totalt har ca 20 personer fått *denna mer avancerade utbildning i testbiodling*.

Beskrivning av fältförsöket liksom nerladdningsbart testprotokoll har funnits tillgängligt på Buckfastgruppens hemsida sedan vintern 2012. Samtliga nuvarande testbiodlare använder Buckfastbin i sin biodling och därmed även för testbiodling.

Resultat

Av ca 20 deltagande testbiodlare har 13 avlämnat testresultat av olika kvalitet. I majoriteten av resultaten fanns ingen varroa överhuvudtaget i vederbörandes bisamhällen avsatta för fältförsöket. Detta kan t.ex. ha berott på tidigare års varroabehandling. Prof. Fries som är aktivt knuten till projektet har gjort liknande observation i samband med annat projekt han driver, att det är för lite kvalster i bisamhällena (eller saknas kvalster helt!) för att kunna göra tillförlitliga beräkningar. En annan orsak till bortfall av testbiodlare har varit de abnormt stora vinterförlusterna i framförallt Skåne vintern 2012 – 2013. I flera fall har biodlare blivit av med majoriteten av sina bisamhällen, dvs. förluster på ca 70-80 %. Naturligtvis är det då svårt att avsätta bisamhällen till vårt fältförsök.

En annan "felkälla" har varit de upprepade strömvabrott som varit under hösten i Skåne, vilket i ett fall medfört att allt material för testning som förvarats i frys har förstörts vid ett långt strömvabrott.

Resultat har redovisats från samtliga 13 testbiodlare. Kortfattat så genomförs testningen på följande sätt; Till varje drottningens identitet knyts mätningar vid två tillfällen, det ena tidigt på odlingsssäsongen och den andra mätningen i juli. Till dessa två mätpunkter kan en matematisk funktion kopplas genom att använda en logaritmisk formel för tillväxt av biologiska organismer, detta mätetal (χ) utgör vår

mätparameter. $X = e^{(r*d)}$ eller $r = \ln(X) / d$, där r är tillväxt per dag och d är antal dagar mellan de olika mättillfällena.

Provet utgörs av ca 300 vuxna bin, där antal varroakvalster per 100 bin är måttenhet. Man provar i fältförsöket både genom pudersockermetoden samt genom vaskning för att få fram ett tal för mätnoggrannheten. Förhållandet mellan antal kvalster på frikrypande bin respektive antal kvalster inne i yngelcellerna är känt genom andra studier och den senare typen av mätning uttrycker naturligtvis bättre det aktuella varroatrycket i ett bisamhälle, men en sådan försöksmodell är knappast fältmässig. Samtidigt antecknas även ytterligare parametrar för bisamhället, där bisamhällets bistryka och tillväxt är en central faktor som en mätare på att samhället är friskt.

Av deltagande 13 testbiodlare har endast några få fått fram mätvärden på grund av total frånvaro av varroakvalster i framförallt den första mätningen. Generellt så är det även alldeles för låga tal för en statistisk bearbetning. Vid den första mätningen (vår-försommar) så hittades totalt tre (3) varroakvalster i tre (3) olika bisamhällen. Den andra mätningen (sommar) så inräknades totalt kvalster från 13 olika bisamhällen, i 12 bisamhällen med ett (1) till sex (6) kvalster per samhälle. I dessa 12 fall blir en statistisk bearbetning alltför osäker, även om man inför jämkade tal.

Ett undantag var ett samhälle som hade ett (1 st) kvalster i juni och 35 st varroakvalster i början av augusti, omräknat till per 100 bin så blev mätetalen 0,46 och 8,40 och en ungefärlig daglig tillväxt på ca 3,9 %. Men detta enda prov har endast visat att beräkningsmodellen för kvalstermätning är möjlig att praktiskt tillämpa och att man kan få mätetal genererade. Trots detta så bör ansatsen i försöksupplägg ändras på lämpligt sätt. Största hindret är att det är alldeles för få varroakvalster i bisamhällena vid den första mätningen och uppenbarligen även vid andra mätningen i majoriteten av fallen. Orsak? Testmodellen är med nuvarande ansats alltför lite diskriminerande för att mäta kvalstertillväxt. Men detta är ändå ett viktigt framsteg som vi måste ta med oss i det fortsatta arbetet för att hitta en fungerande modell som långsiktigt kan användas i avelsarbetet med att hitta varroatoleranta eller varroaresistenta bin med lämpliga och önskvärda genetiska egenskaper och som vi kan använda i det fortsatta avelsarbetet.

Gruppen av testbiodlare har fått nyttiga praktiska erfarenheter från det första året och en fördjupad analys planeras under våren 2014, då försöksprotokollet måste omarbetas till vissa delar.

Vilka förändringar som kommer att bli aktuella är svårt att förutse idag och kräver en dialog med samtliga deltagare. Fokus kommer fortfarande att vara utarbetandet av en praktisk mätmetod som kan tillämpas "i fält" och som känns bekväm för deltagande testbiodlare. Målsättningen är även att metoden skall kunna användas i vårt framtida avelsarbete.

Förhoppningsvis kommer fler testbiodlare också ansluta till gruppen. Idag finns testbiodlare i Blekinge, Skåne och Småland med i gruppen. Samtliga använder sig av Buckfastbin och avelsgruppen för Buckfastbin är engagerad i vårt fältförsök tillsammans med Lunds biavelsklubb och Kristianstads Drottningodlingsklubb.

Ekonomi ("Lunda-projektet")

Ca. 35 kkr eller 58 % av tilldelade NP-medel har konsumerats enligt de regler som satts upp i projektet för att ersätta testbiodlare.

En planerad **workshop om praktisk genetik** har inte genomförts i så motto att resultatet av interna diskussioner och överväganden har publicerats på hemsidan som planerat. Ett underlag eller koncept har däremot tagits fram, men detta kräver betydligt mer bearbetning innan materialet kan publiceras. Projektet har inte belastats med kostnader.

Svensk Biavel avser att minska sitt direkta engagemang för nya varroatoleransprojekt, vi har visat att det är möjligt genom systematiskt avelsarbete att få fram bin som tolererar varroakvalster.

SLU i Uppsala och även andra aktörer har ansökt om NP-medel för kommande år och får därmed "ta över" stafettpipen då det gäller detta viktiga område för Sveriges biodlare.

Styrelsen i Svensk Biavel AB har tagit det strategiska beslutet att satsa på grundutbildning av biodlarkåren. Nuvarande kunskapsnivån då det gäller grundläggande och basala kunskaper i biavel och genetik som ytterst rudimentär och i vissa fall helt felaktig. Här finns ett stort och angeläget utbildningsbehov som vi avser att fortsätta med.

Svensk Biavel har under året lanserat en relativt enkel och praktisk metod att få fram varroatolerans eller varroaresistens genom att mäta den s.k. VSH-faktorn. I maj kom dr. John Harbo till Skövde och Mariestad och föreläste respektive demonstrerade sin metod. Vi har följt upp dr. Harbos föredrag om VSH med egna och bearbetade föredrag för avelsgrupperna och andra biodlargrupper. VSH har även uppmärksammats i Bitidningen, där modellens enkelhet har demonstrerats.

Sannolikt krävs ett digert informationsarbete de närmaste åren om VSH metoden att mäta någon slags praktisk varroatolerans eller varroaresistens, så att biodlarkåren tar till sig enkelheten i metoden. Metoden är framförallt praktisk och saknar i egentlig mening strikt vetenskaplig grund, trots detta är mätmetoden ytterst tilltalande och ger mycket information till biodlaren om den genomförs på ett korrekt sätt. Man får ett ökat beslutsunderlag i sin fortsatta avel, men det krävs förståelse för metoden.

Ett kritiskt moment då det gäller spridningen av den genetiska egenskapen VSH är tillgång på insemineringskompetens. Vi avser därför att fortsätta med dessa kurser samt tillhandahålla instrument för utlåning.

Utbildningar och kurser

Jordbruksverkets krav för kursverksamhet är att kursen är öppen för alla biodlare, att det finns kursplan och en deltagarlista. En heldag för kurs anses vara 6 lektioner på vardera 45 minuter. Jordbruksverket har däremot inte som krav att en systematisk kursevaluering genomförs.

Svensk Biavels kursverksamhet uppfyller ovanstående krav, heldagarskurserna i Nosemadiagnostik och Basal Genetik omfattar ca 8 – 9 lektionstimmar och Inseminationsutbildningen 10 – 12 lektionstimmar per dag. Kurserna har varit utannonserade i bl.a. Bitidningen och på vår hemsida.

Deltagarlistor finns liksom kursplan. Under NP-verksamhetsåret 2012-2013 har 135 deltagardagar genomförts och till största delen har styrelsemedlemmen Bert Thrybom ansvarat för de mycket uppskattade kurserna. Nedan citeras från annan redovisning (NP ansökan 2013) att våra kurser med Bert Thrybom som föreläsare är mycket uppskattad, detta gäller även Nosema- och Genetikkursen. Dessa har också över 4,5 i Kundnöjdhet, men redovisas inte här.

Årets kurser i Gävle och Ängelholm fick 4,8 i kundnöjdhet och omfattade 8 elever.

(Citat från Svensk Biavel's NP ansökan 2013;)

Svensk Biavel har genomfört kursevalueringar för samtliga kurser och konferenser man varit delaktig i. Kursen 2008 fick höga poäng (4,2) och hade hög kundtillfredsställelse. Av lite olika skäl fick kursen 2009 mycket låga poäng (2,3) och nästan samtliga elever var mycket missbelåtna med kursen. Vi bytte då ut lärmaterialet från 2009 då kursutvärderingen visade att det var en bristande pedagogik som man var missnöjd med. Samtliga kurser från 2010 är med Bert Thrybom som kursledare och har fått mycket höga kursbedömningar (över 4,5 sammantaget i en 5-gradig skala) och hög kundnöjdhet (Kn i tabellen nedan) - med 4,75 sammanvägt över åren 2010-2013.

Tabell över kundnöjdhet (*Kn*) gällande insemineringskurser i SvB regi 2008 till 2013

År	Kursort	Elever	Kn	Inst.#
2008	Borlänge	10	4,2	2
2009	Linköping	16	2,3	0
2010	Visingsö	5	4,6	1
2011	Visingsö	5	5,0	3
2012	Mariestad/Värnamo	12+2*	4,6	11
2013	Gävle/Ängelholm	6+2*	4,8	3

* står för två kurser med två deltagare i Värnamo resp. Ängelholm

står för antal kursdeltagare med eget eller hyrt instrument efter genomförd kurs

(Slut citat)

Vi har haft tre kurstillfällen med utbildning i basal genetik och Nosemadiagnostik. Denna gång har vi haft utbildningen koncentrerad till Gävle med deltagare från bl.a. Jämtland ner till Södermanland. Kursledare har varit Bert Thrybom. Kurserna har varit mycket uppskattade enligt kursenkäter.

Utbildning i drottninginseminering har genomförts vid två olika tillfällen. Dels en koncentrerad kurs för endast två deltagare i Ängelholm dels en kurs i Gävle med praktiskt stöd från den lokala biodlareföreningen i Gävle och genom Mattias Köping.

Konferenser

2012 års konferens blev inhiberad med kort varsel på grund av akut sjukdom hos föreläsaren. Men under en lördag i maj 2013 kunde den planerade konferensen genomföras i Skövde med dr. John Harbo från USA. 53 deltagare lyssnade på ett intressant föredrag om hur man genomför VSH mätningar på sina bisamhällen. Prof. Fries sammanfattade och tolkade till svenska på ett föredömligt sätt. Se hemsidan (www.svenskbiavel.se) för hela utvärderingen av konferensen. Kundnöjdheten blev 4,5 med spridningen 0,5 för prof. Fries summeringar på svenska.

Söndagen efter konferensen genomfördes en praktikdag i Mariestad av dr. Harbo, där han visade hur man praktiskt ska gå tillväga för att undersöka sina bisamhällen om de har VSH eller ej. Denna dag var öppen för inseminatörer och samlade 24 deltagare. Dr. Harbo hade även en föreläsning i Uppsala på SLU senare.

Utlåning av insemineringsutrustning och stereoluppar för Nosemaundersökning

Svensk Biavel AB införskaffade 15 kompletta insemineringsinstrument av modell Schley 2011, för att ha tillgängligt under våra kurstillfällen. För närvarande (dec-2013) är 11 utrustningar placerade hos personer som genomgått godkänd grundkurs i drottninginseminering. Under hösten 2013 har vi haft kontakt med 10 av dessa och fått en avrapportering. Den 11:e personen har inte hörts av trots både SMS, e-post och vanlig post. Troligen på grund av flyttning till ny bostadsort. Ett instrument (Nr:12) har varit utlånat under sommaren 2013, men återlämnats då vederbörande inte anser sig ha tillräckligt med tid för närvarande att fortsätta med sin drottningavel och drottningodling. Detta instrument planeras att utplaceras till tidigare kursdeltagare och Buckfastgruppen under 2014.

De 10 inseminatörer som vi varit i kontakt med har samtliga tränat på att inseminera drottningar eller utfört mer systematiska insemineringsinringar inom ramen för en egen avelsplan. Fyra personer har inseminerat för eget bruk och då minst 30 drottningar, den mest aktive drygt 100 drottningar. Resterande sex personer har tränat eller inseminerat i mindre skala och färre än tio drottningar under sommaren 2013, men avser att bli mer aktiva under kommande sommar 2014.

De fyra stereoluppar för Nosemaundersökning som införskaffades 2012 på grund av att den Danska verksamheten med nosemaundersökningar upphör helt till 2014 och har varit placerade på följande sätt.

Inom Buckfastgruppen finns två stereoluppar placerade, dels i Skåne (Klippan) dels i Småland (Värnamo) samt inom Ligusticagruppen två, med placering i Västergötland (Grästorp) och under 2013 Östergötland. Denna stereolupp finns nu från 2014 i Närke (Örebro). Samtliga som har hand om lupporna har också ställt sig till förfogande att utföra nosemaundersökningar till alla som hör av sig och skickar prov till dem. Dessa personer finns förtecknade på vår hemsida. Undersökningarna görs

till självkostnadspris och belastar inte Svensk Biavel AB budget. Totalt utfördes ca 100 undersökningar efter nosemainfektion under 2013.

All insemineringsutrustning och stereoluppar är fullvärdesförsäkrade i Länsförsäkringar.

Bidatabasen

Under 2013 har en tydlig kravspecifikation utarbetats och en beställning har gjorts till vår databasprogrammerare, men av skäl som ligger hos vederbörande programmerare har i sak inget arbete utifrån kravspecifikationen blivit utfört. Några pengar har inte heller utbetalats. Vi söker nu ny programmerare med biodlingskompetens.

Antalet personer anslutna till Bidatabasen har ökat under året och är nu drygt 150 st. Fortfarande lyser avelsgrupperna med sin frånvaro, från detta avelshjälpmedel. Däremot används databasen flitigt av två drottningodlingsklubbar i Skåne. Ungefärlig datamängd i unika drottningar ligger på över 2000 och för varje drottning en till flera prestationsmätningar.

Samverkan med avelsföreningarna

Avelsgrupperna (Ligustica-, Carnica- och Buckfastgruppen) har haft visst samarbete på ett systematiskt sätt med Svensk Biavel, framförallt med hjälp för olika NP ansökningar. Ibland har man efterfrågat ett ökat samarbete, men haft svårt att mer precisera vad man vill ha ut av en ökad samverkan med Svensk Biavel. Man anser sig själv i respektive avelsgrupp, veta bäst hur avelsarbetet skall gå till för den egna birasen och har då inte någon "nytta" av den modell som Svensk Biavel AB utarbetat. Trots detta så tillämpar samtliga rasgrupper Svensk Biavel's grundläggande värderingar om ständiga förbättringar och även hur detta skall genomföras i praktiken. Tre föreningar tillämpar helt den mall för kvalitetstestning som Svensk Biavel utarbetat, samt även att man har egna tillägg i sitt bedömningsprotokoll. En spekulering är om det är så att det bär psykologiskt emot att man säger att man har "underordnat" sig någon annans bedömningskriterier. Kan vara så.

Övrigt

Vår inköpta dataprojektor blev stulen under sommaren 2013, då den var placerad i föreläsarens bostad. Ärendet är polisanmält och Länsförsäkringar har betalat ut ersättning (minus självrisk) för projektorn. Någon ny har inte anskaffats under året.

Vår företagsförsäkring i Länsförsäkringar har utvidgats 2013 till att även gälla inköpt materiel som mikroskop, stereoluppar och insemineringsutrustning. I samband med försäkringsskadan med dataprojektorn, så visar det sig att Svensk Biavel AB ska stå för självrisk och att det inte är självklart att den som har utlånat material i sin vård även skall ansvara för eventuella kostnader vid skada. Vår budget belastas extra med ca 2500 kr årligen för denna sakförsäkring.

Vår hemsida har flyttats till samma internetleverantör där vi har vår Bidatabas, dvs. One.com i Danmark. Kostnadmässigt är även flytten till One.com en fördel, då det blir några hundra kr billigare årligen. Vi har gjort en del smärre insatser praktiskt och även rensat ut bland sidorna, men fortfarande finns mycket kvar att göra för att förbättra läsbarhet och informationsvärde på vår hemsida.

Styrelsen har haft samverkansmöten med respektive ägare, dvs. SBR och BF på olika sätt. Även informationsmöte med Jordbruksverket samt deltagit i aktiviteter med avelsgrupper och lokala biodlareföreningar.

Internt har vi diskuterat hur mycket arbete och tid vi kollektivt lägger ner på olika aktiviteter m.m. som gäller Svensk Biavel. En grov uppskattning från var och en i styrelsen har gett följande resultat; att styrelsemedlemmarna i Svensk Biavel har, mer eller mindre ideellt, och sammantaget lagt ner minst 100 till 125 fulla arbetsdagar på vår verksamhet, dvs. i tidsomfattning i nivå med en halvtidstjänst. Till stor del är detta arbete helt "gratis".

Här förtjänar att påpekas att Bert Thrybom åtog sig att i sitt hem inkvartera dr. John Harbo från USA under dennes ca veckolånga besök i Sverige samt även stå för allt skjutsande med bil från flygplatsen i Göteborg samt även transport till Uppsala och Arlanda.

Styrelsen har haft utöver bolagsstämman i mars, ett heldagars planeringsmöte i Gränna. Övrig samverkan och kommunikation i styrelsen har skett med stöd av internet eller telefon.

Ekonomi

Redovisning av Svensk Biavel AB's ekonomi – finns i separat bilaga.

Tämta i Januari 2014

Torbjörn Jacobson
Styrelseordförande